

Sociální psychologie

Sociální skupiny

Mgr. Jan Krása, Ph.D., Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, MUNI

Dotaz na minulou přednášku

Jaké jsou 3 funkce emocí?

Evolution sociálních skupin

Evoluce sociálních skupin

- Vyděme z poznatků etologie (Veselovský, 2008) a biologie.
- Od těch nejprimitivnějších živočichů se krom genetické paměti postupně rozvíjejí i tzv. **vrozené vzorce chování**, které jsou na genetický vývoj přímo vázány, ačkoli volněji než tělesné znaky. Každý orgán na našem těle musí mít odpovídající vzorec chování, který funkci orgánu realizuje: K čemu by byly pavoukovi snovací žlázy, když by neexistoval patřičný vzorec chování, který s jejich pomocí používal vlákno? K čemu žláza na tvorbu vosku, kdyby z vosku nestavěly včely plástve? K čemu dokonalé oči, kdyby nás nechránily před nebezpečím? Atd.).
- Vzorce chování se vyvíjejí od nejprimitivnějšího odlišení aktivity: od útlumu/aktivity celého těla ovládaného světlem, od pohlcovacích, útěkových a pářících pohybů (srov. reflexní dominanty u Bechtěreva), ke schopnosti orientace v krajině (téměř všichni pohybliví živočichové si vytvářejí nějakou mentální mapu okolí) a tvorbě reprezentací pohyblivých objektů.

Evoluce sociálních skupin

- Lidský repertoár vzorců chování (dále jen VCH) je zcela enormní ve srovnání s ostatními živočichy: dennodenně nám před očima vznikají nové a novější VCH: (cyklistika, počítačové hry, spinner, hry na tabletu ad.)
- Díky rozrůzněním vzorců chování se rozvíjí mj. i repertoár sociálního chování.

Evoluce sociálních skupin

- Lidské kultury umožňují existenci nespočtu sociálních rolí založených na osvojení si specifických vzorců chování: akrobat, krotitel tygrů, mistr v cyklistice, mistr v boxu, mistři v curlingu, mistr sumo atd., mediální hvězdy, čističi bot atd.
- Mladý člověk dneška proto před sebou nemá nijak lehkou volbu v určení si životní dráhy a tedy i budoucí sociální role a tedy i svého smyslu života ve společnosti. Minulé generace neměly příliš velkou možnost volby (srov. nevolnictví, poddanství, rodinná tradice atp.). Před naší generací stojí celá hlubina lidských možností.
- (Učitel na ZŠ by měl u svých žáků umět poznat jejich silné stránky a také slabé stránky, aby jim mohl později pomoci v určení směru dalšího života.)

Evoluce sociálních skupin

- Sociální role se nediferencují jen u člověka, či jen u obratlovců (hlavně u savců), ale i u bezobratlých (hlavně u blanokřídlých). Tyto sociální role se u všech živočichů vyvíjejí v rámci kompetice (soutěže) s ostatními možnostmi adaptace na prostředí.
- Někteří tvorové se nijak zásadně nevyvíjejí po celé stovky miliónů let (vážky, stonožky, latimérie, želvy, krokodýli aj.). Někteří živočichové se vyvíjejí překotně (v rozmezí několika miliónů let: Darwinovy pěnkavy, rod Homo, cichlidy v jezerech Velké příkopové propadliny v Africe, pes a další domestikanti).
- Podobně různé je to i u vývoje vzorců chování i u vývoje lidského sociálního chování: některé se nevyvíjejí po dlouhou dobu, jiné vidíme vyvíjet se před očima.

Evoluce sociálních skupin

- Sociální vztahy mezi jedinci zakládají sociální systémy.
- Sociální systémy se vyvíjejí ze základního dyadického vztahu (pro potřeby reprodukce) směrem k hierarchickým skupinám.
- Hierarchická skupina je patrně umožněna diferenciací sociálních rolí z původního dyadického vztahu (srov. teorii sociálního mozku v prezentaci Socializace).

Evoluce sociálních skupin

- Sociální diferenciace u blanokřídých je založena na geneticky kódovaném systému tvorby feromonů, který tlumí a upravuje vývoj jedince. Sociální role jsou u včel dány odlišným biologickým vývojem.
- Naproti tomu sociální role obratlovců jsou dány více méně kompeticí jedinců v určitých soubojích (síly, krásy, hlasu, tvorby hnízda apod.). Ani člověk se v tomto ohledu od ostatních tvorů příliš neliší.

SOCIÁLNÍ SKUPINA

SOCIÁLNÍ SKUPINA

= základní a klíčový termín sociální psychologie

DEF:

- 1: sociální skupina je soubor jedinců, **mezi kterými existuje specifická sociální interakce**, a to jak bezprostřední interakce, tak i zprostředkovaná.
- 2: soc. skupina má schopnost společného jednání = **chování členů je podřízeno cílům a normám skupiny**.
- 3: členové soc. skupin **si musejí být přináležení do dané soc. skupiny vědomi** (jedině tak se mohou řídit jejich normami).

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Hranice některých soc. skupin jsou ostré (naše kapela), jiné jsou celkem vágní (národ).

Ovšem každá soc. skupina nějak odlišuje ty *uvnitř* a ty *venku*. (*insider x outsider*)

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Dle různých kritérií lze vydělit **různé typy soc. skupin:**

- **velké x malé** (do cca 30 členů)
- **krátkodobé x dlouhodobé x trvalé**
- **vysoce organizované (= formální) x málo organizované (= neformální)**
- **s jasnými cíly x s obecnějšími cíly**
- **lokalizované x rozptýlené**
- **s automatickým členstvím x s voleným č.**
- **otevřené x uzavřené**
- ad.

Jsme členy mnoha soc. skupin záraz! (rodina, třída, zaměstnání, hospoda, koníček, sport, FB skupiny...).

Referenční soc. sk. má na jedince vliv, jedinec se k ní vztahuje jako k ideálu či vzoru a poměřujeme jejími normami svoje chování.

Agregáty

Agregáty

Ne všechna shromáždění lidí jsou soc. skupiny:

lidé na autobusové zastávce

lidé na pláži...

Jsou to tzv. **agregáty**. Dav je specifický druh agregátu s ohromným počtem jedinců.

Sociální kategorie

Sociální kategorie je skupina osob, které vykazují jeden či více společných znaků, přičemž mezi těmito osobami neexistuje přímá interakce a komunikace (čili nejsou to soc. skupiny!). SK jsou výsledkem operacionalizace ve výzkumu. (např. nezletilé děti, studenti SŠ, ženy na mateřské dovolené). Členové těchto sociálních kategorií mají společné určité charakteristiky, ale nejednají ve vzájemné shodě (nemají stanovené společné cíle) a na základě společné komunikace.

Sociální organizace a jejich struktura

Organizace a jejich struktura

Moderní armáda (od raného novověku) – velmi tradiční organizace (od eneolitu, kdy asi vznikl „trojí lid“?).

Armáda je: vysoce **formální**, dlouhodobá, velká, s jasnými cíli, uzavřená, s voleným členstvím (krom mobilizace), s úzkou organizační strukturou.

Srov. typickou armádní hierarchii s názvy hodností, s rozdílnými znaky na uniformě, vlastní ubytování, vlastní ceremonie, dokonce i vlastní právo! – toť zesílené znaky každé soc. skupiny.

Jiné příklady archaických organizací: státní správa (římská), církevní řády, stavební hutě, cechy, zednářské lóže atd.

Dnes: moderní výrobní organizace. (srov. nárůst velikosti továren od poloviny 19. stol do současnosti).

Školní třída: malá, střednědobá (4-5 let) až dlouhodobá (9 let), neformální, spíš uzavřená (fluktuace členů je velmi malá).

